

SLOVENSKI

vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XIII.

Celovec, petek, 13. junij 1953

Štev. 24 (840)

Zlati jubilej Slovenske prosvetne zveze

Ob 50-letnici obstoja Slovenske prosvetne zveze je imel njen predsednik dr. Franci Zwitter v ponedeljek, dne 9. junija, po celovškem radiu nagovor, v katerem je dejal:

Letos praznuje Slovenska prosvetna zveza svojo 50-letnico. Doba petdesetih let v življenju naroda, katerega zgodovina je nad tisoč let stara in katerega prvi pisani kulturni spomeniki — tako imenovani Brižinski spomeniki — so nastali po vsej verjetnosti leta 958 na Otoku na Koroškem, torej točno pred tisoč leti, je sicer razmerna kratka doba, toda prav zadnjih 50 let je naše ljudstvo doživelo toliko pretresljivih, da po vsej pravici s posebno svečanostjo proslavljamo zlati jubilej naše osrednje kulturne organizacije, ki je v vsej tej težki dobi s svojim delom prispevala bistven delež v borbi našega človeka za ohranitev slovenskega jezika in slovenske narodne zavesti. Žal še do danes nimamo popolnoma zajete in obdelane polstoletne zgodovine Slovenske prosvetne zveze in njenega dela, ki ga je skozi pol stoletja med nami vršila in je tako obsežno in mnogolično, da že davno zasluži posebno monografijo.

Brez dvoma pa drži, da pričetek ustanavljanja Slovenskih izobraževalnih društev in s tem organizirane prosvete po naših prednikih pred pol stoletjem ni bilo le delo posameznikov, marveč je to bil odraz odločne volje našega koroškega slovenskega ljudstva do vsestranskega narodnega razvoja in predvsem do čim večjega kulturnega napredka, ki je mogoč le iz domačih korenin.

Ce torej proslavljamo zlati jubilej našega kulturnega hotenja in ustvarjanja, potem to ni le proslava dela naše osrednje kulturne organizacije, marveč proslava vsega kulturnega prizadevanja našega človeka na domači zemlji. Tako gledano pa imamo koroški Slovenci mnogo starejšo kulturno-prosvetno tradicijo, ki sega dve sto let nazaj v dobo naših bukovnikov, ki je pred 200 leti pričela s pionirjem naše kulturno-prosvetne dejavnosti Andrejem Schusterjem-Drabosnjakom in končala pred pol stoletjem leta 1908 s smrtjo zadnjega bukovnika, ljudskega pevca iz Globasnice Franceta Ledra-Lesičjaka. Organizirano so to kulturno-prosvetno dejavnost pred Slovensko prosvetno zvezo prevzele na Koroškem podružnice Ciril-Metodove družbe, ki so po naših vaseh obstojale že v 80. letih prejšnjega stoletja in so jih v prvem desetletju našega stoletja od leta 1903 naprej pričela nadomeščati Slovenska prosvetna društva, ki so se pred pol stoletjem združila v Krščansko-socialno zvezo — predhodnico Slovenske prosvetne zveze, katere zlati jubilej bomo svečano obhajali to nedeljo v Veliki dvorani Doma glasbe v Celovcu.

Zlati jubilej Slovenske prosvetne zveze je zato stvar vseh koroških Slovencev in vsega našega ljudstva. Če razčlenimo in ocenimo njeno delo v 50 letih njenega obstoja, nam pove o razvojnih poteh našega ljudstva v tej dobi več kakor mnogi pregledi naše kulturne zgodovine, ki so šli molče mimo dela in prizadevanj naših prosvetnih društev. Vrsta generacij je v tem delu zapustila svoje obraze in ni mogoča nobena objektivna in zanesljiva sodba o posameznih razdobjih našega kulturno-prosvetnega udejstvovanja — v avstro-ogrski monarhiji, v prvi republiki, v času diktature od leta 1934 do 1938, v nacistični dobi in po letu 1945 v drugi avstrijski republiki — če se ne poglobimo v pet-

V zvezi z raznimi izjavami in poročili v časopisih glede baje doseženega sporazuma med vladnima strankama o ureditvi spornega šolskega vprašanja se je naš dopisnik obrnil na predsednika upravnega odbora ZSO, da bi k stvari zavzel stališče. Njegov odgovor je bil naslednji:

Stališče koroških Slovencev glede ureditve določil člena 7 Državne pogodbe na splošno in še prav posebno v pogledu na šolstvo je poznano in jasno vsem. Mi tega stališča nikdar nismo spreminjali, marveč je bilo vedno enako: v interesu mirnega sožitja med obema deželama narodoma je treba ohraniti dvojezično šolstvo in ne razdvajati že šolsko mladino v dva tabora! Dosledno smo zahtevali tudi dvojezično srednjo šolo in dvojezične kmetijske in gospodinjске šole.

Temu jasnemu našemu stališču glede ureditve šolskega vprašanja imamo nasproti na drugi strani sedaj že peti ali šesti zakonski osnutek koroške deželne vlade odnosno zvezne vlade, ki je bil vsak drugače utemeljen, a je hkrati vsak stremel za tem, da bi odvzel slovenski manjšini

Ne more biti rešitve

šolskega vprašanja mimo in brez prizadete manjšine!

tisto edino malenkostno pridobitev njene protifašistične borbe — sedanjo šolsko ureditev, zaradi česar za nas tudi noben teh osnutkov ni bil sprejemljiv.

Kolikor je razvidno vsaj iz časopisnih poročil, tudi novi osnutek tozadevno ne kaže spremenjenega gledanja večinskega naroda, v kolikor je v parlamentarnem pododboru po najnovjšem pisanju Volkszeitung sploh prišlo do novega sporazumnega osnutka. Vendar pa ni mogoče zavzeti do novega osnutka dokončnega stališča, dokler nam ni poznan v vseh svojih podrobnostih. Kakršenkoli pa je: zadovoljliva rešitev je mogoča samo v sporazumu s prizadeto manjšino in ne more biti rešitve brez in mimo manjšine!

Tudi ob tej priložnosti pa je treba z vso jasnostjo poudariti, da člen 7 Državne pogodbe ne vsebuje le določil glede šolske ureditve, marveč v zaščito slovenske in hrvatske manjšine ter njunega obstoja in enakopravnega življenja z večinskim državnim narodom še vrsto drugih prav tako važnih določil, ki vsa so med seboj povezana in ki jih je zato treba tudi skupno rešiti!

Sončne in senčne strani svetovnega dogajanja

Sončen žarek v trenutnem stanju svetovne politike vsekakor pomenijo dobri izgledi za mednarodno konferenco strokovnjakov, ki naj bi proučili možnosti v zvezi s kontrolo sporazuma o ukinitvi atomskih poskusov. Ameriški predsednik Eisenhower je odgovoril predsedniku sovjetske

vlade Hruščevu ter predlagal, da bi bila konferenca v Ženevi, udeležili pa bi se je — kakor je predlagal Hruščev — poleg velesil tudi Češkoslovaška in Poljska. Iz Moskve poročajo, da se Hruščev z Eisenhowerjevim odgovorom strinja in ni izključeno, da se bo konferenca pričela že v za-

Prvi uspehi koalicijskih pogajanj

Pogajanja med obema vladnima strankama o raznih važnih vprašanjih, ki so se po kratkem razgovoru v sredo preteklega tedna nadaljevala ta ponedeljek, so bila že prvi dan nagrajena s precejšnjimi uspehi. Predstavniki obeh strank — SPO in OVP — so se namreč sporazumeli glede zakona o podpori zakasnelim vojnim povratnikom ter o zakonu, ki bi obsegal materialno odškodnino vojnim žrtvam in žrtvam političnega zasledovanja. Poleg tega so našli sporazumno stališče v vprašanju zakona, s katerim naj bi bila popravljena škoda, povzročena po zasedbenih silah.

K vprašanju odškodnine žrtvam zasledovanja je pristojnim oblastem predložila svoje stališče in predloge tudi Zveza slovenskih izseljencev, ki je zahtevala, da bi v okviru tega zakona upoštevali tudi odškodnino našim izseljencem, katere so pri vseh dosedanjih zakonih enostavno prezrli. Zato upamo, da so pri razgovorih o novem zakonu primerno upoštevali tudi naše upravičene zahteve, to še toliko bolj, ker doslej še noben zakon ni upošteval škode, ki so jo utrpeli slovenske žrtve fašizma.

Poročilo o ponedeljskih razgovorih navaja, da bodo koalicijska pogajanja nadaljevali ne glede na parlamentarne počitnice, dočim bo o zakonih, glede katerih so že dosegli sporazumno stališče, parlament razpravljaj še v pomladanskem zasedanju.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

vabi na

Proslavo 50-letnice

svojega obstoja

ki bo v nedeljo, dne 15. junija 1953 s pričetkom ob 9. uri v Veliki dvorani Doma glasbe v Celovcu

Sodelovali bodo združeni pevski in tamburaški zbori v SPZ vključenih Slovenskih prosvetnih društev

Vsi ljubitelji naše ljudske prosvete so prisrčno vabljeni, da se udeležijo proslave zlatega jubileja osrednje kulturne organizacije koroških Slovencev.

Odbor

Vstopnice v predprodaji pri krajevnih SPD in v »Naši knjigi« v Celovcu.

desetletno zgodovino naše osrednje kulturne organizacije. Ob tem poglobljanju bomo odkrili čase, obraze in probleme, ki jih ni več, marsikdaj pa obstojimo pred delom, ki ga radi priznamo, pa tudi pred problemom, ki je tudi nam časovno blizu, kot je bil rodovom pred nami. Božidar Borko je zapisal lepo resnico: »Ljudje smo včasih hote ali nehote krivični nasproti temu, kar je v neki drugi dobi opravljalo zelo pomembno delo, katerega rezultati so nevidni prešli v to, kar imamo danes. V življenju je treba umeti dvoje: zavreči preteklost, kadar postane ovira, in pokloniti se ji, ko spoznaš v nji temelj današnjih vrednot.« Zgodovina Slovenske prosvetne zveze v vsem potrjuje to resnico. Skozi vso svojo zgodovino je sicer pod različ-

nimi vidiki in duhu časa prilagojeno vršila dvoje: z gojitvijo ljubezni do materinskega jezika in zvestobe do lastnega naroda je v našem človeku pomagala razvijati in utrjevati jasno zavest o tem, od kod prihajamo in kdo smo, to je zavest o slovenski kulturni enotnosti, in pa spoštovanje do kulture tudi drugih narodov, posebno sosednega naroda, s katerim živimo na isti zemlji!

V tem duhu hočemo proslaviti v nedeljo zlati jubilej Slovenske prosvetne zveze in v želji, da bi v tem duhu z nadaljnjo plodno gojitvijo svoje slovenske kulture v enakopravnem mirnem sožitju s sosednim narodom proslavljali še diamantni in stoletni jubilej. Vas vse vabim na nedeljsko jubilejno prireditev.

četku julija. V tej zvezi je tudi zanimivo, da je novi predsednik francoske vlade general De Gaulle napovedal poseben francoski načrt za razorožitev.

Na drugi strani pa se mora De Gaulle trenutno boriti s precejšnjimi težavami, katere mu povzročajo ljudje, ki so mu pravzaprav pomagali do oblasti. Odbor javne rešitve za Alžir se je namreč izrekel proti De Gaullovim načrtom, ki hoče alžirsko vprašanje rešiti z dvomljivo enakopravnostjo muslimanov in Evropejcev, poleg tega pa se tudi ne strinja s sestavo nove francoske vlade ter je proti napovedanim občinskim volitvam v Alžiru. De Gaulle je bil zato prisiljen, da odboru odločno pove, kdo je gospodar v deželi: odboru javne rešitve je v precej ostri obliki povedal, da njegova naloga ni v tem, da bi se vmešaval v politična vprašanja, marveč sme svoje mnenje izražati le pod nadzorstvom vladnega pooblaščenca generala Salana. Ta razvoj vsekakor kaže, da položaj De Gaulle ni preveč rožnat in njegovi nasprotniki poudarjajo, da si je te nevspečnosti nakopal sam, ker je med svojim obiskom v Alžiru preveč ohrabil ekstremne elemente, ki bi radi vzpostavili diktaturo.

Izgleda, da se nevarni položaj Francije, iz katerega naj bi jo izpeljal De Gaulle, še naprej zaostruje, kar poudarjajo tudi v krogih alžirske narodnoosvobodilne fronte. Odbor fronte poziva Alžirce, naj nadaljujejo in okrepijo herojsko borbo proti Francozom, kajti »Francija je zdaj na robu katastrofe in je reši lahko samo to, da takoj prizna neodvisnost Alžira«.

Položaj pa se je resno zaostril tudi v Libanonu, kjer že govorijo o nevarnostih državljanske vojne. Varnostni svet OZN je sklenil, da bo v to državo poslal posebno komisijo, ki naj bi proučila razmere in zlasti presodila očitke libanonske vlade, katere je Združeno arabsko republiko obdolžila, da se vmešava v notranje zadeve Libanona.

Ponovno je začelo vreti tudi na Cipru, kjer se zdaj posebno ostro bori borba med Turki in Grki ter se govori celo o možnostih turške invazije na otok.

Šovinistični napad nemškega cerkvenega lista

Kdor je še do sedaj veroval, da gre pri obsodbah naprednih koroških slovenskih organizacij po škofijskem ordinariatu za obsodbe v skrbi za vero, je bil z zadnjim izpadom proti našim organizacijam v nemškem »Kirchenblattu« — glasilu dušno-pastirskega urada škofijskega krškega ordinariata — končno poučen, da ni tako, marveč da gre pri vsej tej gonji zgolj za napade zaradi naše narodne odločnosti, ker se nočemo pokoriti navodilom teh krogov, da je na Koroškem edino zveličavna OVP.

Kako drugače je sicer razumeti, da omenjeno škofijsko glasilo objavlja v zadnji številki vse naše organizacije kot »jugoslovanske« — »Tito-komunistično usmerjene« in našim nasproti postavlja »vrsto drugih slovenskih organizacij, ki stojijo 100-odstotno na tleh naše avstrijske domovine in s KP ali s Titom nimajo nič opraviti. Te organizacije so vseskozi v rokah Koroški zvestih, krščanskih Slovencev in se njihovi osrednji uradi nahajajo (ne Gasometergasse 10, marveč) v Celovcu, Viktringerring 26 (Mohorjeva hiša)«.

Kaj imajo ti očitki in sumničenja opraviti še z vero? Prav ničesar! Ti očitki, za katere se bo list zagovarjal še pred sodiščem, so samo jasn dokaz za to, kar smo vedno trdili: da so grožnje za ekskomunikacijo in vsi napadi s prižnic in v cerkvenih listih naperjeni samo proti nam kot zavodnim Slovincem in izraz protislovenske nastrojenosti odgovornih ljudi v ordinariatu. To ni le naše mnenje, marveč vedno spet izraženo trdno prepričanje vseh zavodnih naših duhovnikov, ki ne morejo razumeti, da slovenska člana konsistorija ne preprečita to diskriminacijo velikega dela našega ljudstva po škofijskem ordinariatu.

Nočemo tukaj polemizirati z verskim glasilom, v koliko so imenovane organizacije »prikrite KP-organizacije«, ker šovinističnemu listu tudi ni šlo za to, izrecno pa ugotavljamo, da društvo »Enotnost« ne spada v naš okvir in svojega sedeža tu ni nima v nevarni Gasometergasse, marveč kot, kakor navaja Kirchenblatt, »prikrita KP-organizacija« v Mohorjevi hiši v Karfreitstrasse.

In še to bi pisca v cerkvenem listu počuli, da so z izjemo treh štirih vsi koroški Slovenci »kristjani«, kajti, kakor znano, postane po cerkvenem nauku človek kristjan s krstom, ki mu vtisne »neuničljivo znamenje«, da ostane kristjan celo tudi še v peklju. Če to piscu lista škofijskega ordinariata morda ni znano, naj se da poučiti od ordinariata, ki za to resnico prav dobro ve pri pobiranju in izterjevanju cerkvenega davka tudi od »nekrščanskih« Slovencev, ki so člani in sodelujejo v slovenskih naprednih organizacijah.

Ugleden duhovnik nam je v zvezi s tem izpadom nemškega škofijskega lista svetoval, da objavimo kot odgovor vse od nemških duhovnikov zasedene slovenske fare kot »prikrite germanizacijske ustanove«. Mi pa bi ta nasvet dali naprej »Nedelji« in glasilu »krščanskih Slovencev«, da ga bo ordinariat upošteval in se ne bo več dogajalo, da nemški duhovnik na slovenski fari prepove slovenskemu kanoniku kot zastopniku škofa slovensko pridigo.

GOSPODARSKI DROBIŽ

Mednarodni sejem tehnike v Beogradu

V času od 23. julija do 2. septembra bo v Beogradu drugi mednarodni sejem tehnike in tehniških dosežkov, za katerega se je že doslej prijavilo 700 domačih in 900 tujih razstavljavcev iz 29 držav. Jugoslovanska industrija bo razstavljala zlasti proizvode za izvoz, inozemski razstavljavci pa bodo dali poudarek sodobni opremi za razne industrijske panoge.

ZDA zmanjšujejo investicije

Ministrstvo za trgovino v ZDA je objavilo, da bo ameriška industrija v večji meri zmanjšala investicije kot je bilo doslej predvideno. Tako bodo v letošnjem letu porabili za gradnje novih tovarn in nabavo novih tovarniških strojev le 30,7 milijard dolarjev, kar je za 17 odstotkov manj kot je bilo prvotno predvideno.

Naše kmetijstvo je utrpelo ogromno škodo

Vzhičena nad sončnim in izredno toplim majniškim vremenom, ki je celo omogočalo kopanje v naših v tem času običajno še premrzlih jezerih, je večina ljudi prezrla katastrofo, ki je prišla nad kmetijstvo naših dolin ter obronkov Gur in Karavank. V stalnem upanju na dež pa tudi kmečki človek — skromen in navajen muhavosti vremena in narave, ki ga prikrajšuje za plačilo njegovega neumornega dela in trudapolnih prizadevanj — spocetka ni jadoval, ko mu v začetku maja ni prilil običajni in potrebni dež ter mu pomagal oživiti travnike in posevke poljščin.

Dežja pa ni bilo in ni bilo. Travniki in pašniki so kazali iz dneva v dan redkejšo zarast, dokler se v pre mnogih krajih pod redkimi, večinoma plevelnatimi travami in zelmi in pod požgano rušo ni pričela kazati — že daleč na oko vidna — razgaljena in razpokana zemlja. Posevki žita niso le zaostali v svoji rasti, iz dneva v dan je odmrlo več bilk, preostale pa je pričel dušiti plevel. Marsikje je tudi edino upanje, da bo kmet pridelal vsaj rži za domači kruh, splavalo po vodi. Z nerazvitim in gluhim klasjem je v zadnjem tednu pričela rž ponekod že prisilno zoreti. Edine kulture, ki so letošnjo vrgredno sušo kolikor toliko prestale, so lucerna, krompir in koruza. Toda kaj to pomaga. S samim pridelkom lucerne, krompirja in silokoruze kmetovalec svoje družine in živine do prihodnje letine ne more prehraniti.

Taka slika njiv in travnikov od Zilje preko Roža, Gur in Celovške kotline tja do hribovja za Pliberkom, Libučami in Žvabekom opominja in svari. Na desetisočih hektarjev zemlje je bilo zastoj delo, ki je povezano s setvijo in vrgredno oskrbo. Na desetisočih hektarjev denar, ki je bil vložen za seme in za gnojila, v jeseni ne bo povrnjen. Desettisoče kmečkih ljudi bo kupovalo kruh, ki ga je drugače zase in za nadaljnje desettisoče pridelalo. Desettisoče goved ne bo imelo do prihodnje pomladi dovolj krme, kajti uničena ruša na travnikih in pašnikih letos ne obeta več običajnega pridelka. Setev krmnih mešanic, ki naj dopolnijo primanjkljaj krme, pa postavlja kmetovalca pred nove izdatke in nov riziko, kakšen bo pridelek, če pride tekom poletja spet do suše ali prehude moče ali pa celo toče. Desettisoče slabo pitanih in zasilno prekrmljenih goved bo že od sedaj naprej tja do prihodnjega poletja pritisnalo na trg in bo zbijalo ceno živini, kmeta pa prikrajševalo za izkupiček.

Take so in bodo letos posledice pettedenske vrgredne suše, katere se je naravi in življenju na podeželju odmaknjeni mestni in industrijski človek celo veselil in katera bo v poročilu vremenske opazoval-

nice zabeležena s suho ugotovitvijo, da je maja 1958 v Celovcu padlo le 37,9 mm dežja, na Južnem Koroškem pa še celo manj, medtem ko ga v istem času povprečno pade 90 in več milimetrov.

Katastrofe, ki jo je na Južnem Koroškem povzročila letošnja majniška suša, zaenkrat v številkah ni mogoče prikazati. Brez dvoma pa znaša škoda že sedaj več deset milijonov šilingov. Ob tej škodi pa moramo tudi še upoštevati katastrofo, ki je prišla v januarju nad večino teh krajev, ko sta sneg in mraz polomila nad 70.000 m³ lesa po gozdovih prav teh predelov. Polomljeni les je bil v mladi rasti. Sedaj, ko je z obilo dela in z malenkostnimi izkupički po večini spravljen, naletmo poleg od suše požganih travnikov in njiv na tisoče hektarjev gozda, ki je uničen in kjer bo trajalo desetletja, da bo spet vsaj v podobni meri obraščen, kakor je bil pred zadnjo snežno katastrofo. Zato pa lahko trdimo, da škoda vsled letošnje snežne katastrofe ni manjša od škode, ki so jo kmetje Južne Koroške utrpeli vsled suše.

Do takih in podobnih katastrof v kmetijstvu vedno pride. Naša država je v zadnjih letih po katastrofah prizadetim predelom priskočila vedno s podporami na pomoč, vseeno če so škodo povzročili plazovi ali pa poplave. Zato upravičeno pričakujemo primerno pomoč tudi kmetijstvu Južne Koroške, ki sta ga doleteli kar dve katastrofi zaporedoma. Žal doslej take prizadevnosti kakor drugod pri nas še nismo opazili. Obljubljena je bila sicer pomoč vojaščine pri spravlju snežnih polomov, vendar so vojaščino raje poslali pogozdovati veleposestniške gozdove.

Na splošno je dobila Južna Koroška naziv »Notstandsgebiet«. V agrarni politiki se tudi ob vsaki priložnosti poudarja, da je treba držati in utrditi družinsko kmetijo. Obstoj le-te pa je od slej naprej na Južnem Koroškem bolj ogrožen, kakor marsikje drugje v državi. V gospodarski zaostalosti, na kateri naš kmet še vedno trpi zaradi večdesetletnega zapostavljanja, sta ga doleteli kar dve katastrofi zaporedoma. Zato upravičeno apelira na vse deželne in državne ustanove, da mu v sedanjih stiski posvetijo isto skrb in pozornost, kakor so je bili v podobnih primerih deležni drugi prizadeti predeli, in da mu odmerijo tako materialno in gmočno pomoč, da bo brez večjih težav in nadaljnje škode gospodaril do prihodnje letine. To pomoč zasluži brez razlike sleherni od teh katastrof prizadeti kmetovalec Južne Koroške, kajti brez razlike plačuje svoje davke in brez razlike se je v času stiske za hrano nesebično trudil in oddajal svoje pridelke, da je pomagal nasititi lačne želodce v državi.

Velesejmski sporazum med Avstrijo in Jugoslavijo

Zadnje dni preteklega tedna so bila med vodilnimi osebnostmi koroškega velesejma in koroške trgovinske zbornice ter zastopniki trgovinskih zbornic Slovenije in Hrvaške pogajanja o določitvi višine trgovinske izmenjave v okviru Koroškega velesejma in na osnovi kompenzacij. Pogajanja so bila uspešna in tako so se zedinili, da bo znašala uvozna in izvozna vrednost vsega skupaj 13.600.000 šilingov. Iz Jugoslavije bo Avstrija v okviru velesejmske pogodbe uvozila ribje konzerve, eterična olja, čreva, zdravilna zelišča, sadje in zelenjavo, snovi za strojenje, lignit in pa drugo. Avstrijski izvozniki pa bodo v okviru sejske pogodbe izvažali v Jugoslavijo kmetijske stroje in nadomestne dele, elektromaterial, nadomestne dele za avtomobile, različno orodje iz trdih kovin, sanitetni in laboratorijski material, kemikalije, stroje za obdelovanje lesa, galanterijsko blago, radioaparate in nadomestne dele ter različno drugo blago, ki ga proizvaja Avstrija. Tako bo tudi letošnji Koroški velesejem, ki bo od 7. do 17. avgusta ponovno kot vsako leto poživil trgovinsko izmenjavo med Avstrijo in Jugoslavijo.

Ljudski republiki Slovenija in Hrvaška pa bosta letos prav tako sodelovali s skupno razstavo na jesenskem velesejmu v Innsbrucku, ki bo od 20. do 28. septembra. Obe ljudski republiki sta bili že v prejšnjih letih zastopani na tem velesejmu. Sodelujeta na osnovi blagovno-uvozne in izvozne pogodbe, katere nosilci so velese-

jem v Innsbrucku in trgovinski zbornici Slovenije in Hrvaške. Za letos so že bila pogajanja, na katerih so se zedinili, da bo znašala višina trgovinske izmenjave v okviru Velesejma v Innsbrucku 14 milijonov šilingov. Blagovna izmenjava se bo odvijala v obliki kompenzacij in na osnovi šilinga, tako da so drugi plačilni sistemi nepotrebni. Tudi v okviru velesejma v Innsbrucku bo izvoženo in uvoženo približno istovrstno blago kot v okviru Koroškega velesejma.

Sovjetska zveza se elektrificira

Sovjetski minister za elektrogospodarstvo Pavlenko je ob zaključku svojega dvotedenskega obiska v Avstriji na tiskovni konferenci govoril o načrtih, ki jih ima Sovjetska zveza na področju elektrogospodarstva. Povedal je, da bodo v prihodnjih letih odnosno desetletjih vse železniške proge elektrificirali, poleg tega pa delajo tudi na tem, da zgradijo obsežno mrežo visoke napetosti. Daljnovode gradijo za napetost 500 kV, poskušajo pa tudi z napetostjo 800 kV.

Minister Pavlenko je ob tej priložnosti govoril tudi o svojih vtisih, ki jih je dobil v raznih predelih Avstrije. Posebno pohvalno se je izrazil o uspehih v gradnji elektrarn ter pri odpravi škode, ki jo je povzročila zadnja vojna. Zlasti se je čudil stanovanjskim gradnjam ter dejal, da je dobil vtis, da je življenjska raven pri nas v Avstriji razmeroma visoka.

PO ŠIRNEM SVETU

Bonn. — Zahodnonemški kancler Adenauer je izjavil, da bo približno 2,5 odstotka Bundeswehra znalo ravnati z atomskim in taktičnim orožjem. Obrambni minister Strauss pa je dejal, da bo Zahodna Nemčija do leta 1964 porabila več kot milijardo mark za dirigirane projekte.

Washington. — Ameriško zunanje ministrstvo je začelo s posvetovanji z veleposlaništvu 11 držav o tem, kdaj in kje naj bi bila konferenca o mednarodnem sporazumu o Antarktiki. Posvetovanja so se začela glede na načelni pristanelek Sovjetske zveze, Argentine, Avstralije, Južne Afrike, Anglije, Belgije, Čila, Francije, Japonske, Nove Zelandije in Norveške na predlog ZDA, da bi začetek prihodnjega meseca sklenili sporazum o izkoriščanju Južnega tečaja v mirroljubne in znanstvene namene za določen čas po zaključku geofizičnega leta.

London. — Velika Britanija in Zahodna Nemčija sta poravnali spor glede vzdrževanja angleških čet v Zahodni Nemčiji. Po tem sporazumu, s katerim pa nobena stran ni preveč zadovoljna, bo Velika Britanija še naprej sama vzdrževala svoje čete. Zato pa ji bo Zahodna Nemčija dala finančno pomoč, naročala bo pri njej orožje in povojne dolgove ji bo plačala pred rokom.

Atene. — Uradno je bilo sporočeno, da Grčija zahteva sklicanje izredne seje Atlantskega pakta, da bi na njej razpravljali o protigrških napadih na Cipru. Obenem se je zvedelo, da je Grčija dala svojemu veleposlaniku v Turčiji navodilo, naj opusti priprave za vrnitev v Ankaru. Veleposlanik je sedaj v Atenah. Do tega ukrepa je prišlo zaradi protigrških demonstracij ciprskih Turkov.

Capetown. — V južnoafriškem mestu Capetown se je končala konferenca mornariških zastopnikov Južne Afrike, Belgije, Francije, Portugalske in Velike Britanije. Razpravljali so o obrambi morskotih poti okoli Južne Afrike.

Kairo. — Ugledni egiptovski list »Akbar Elion« piše o bližnjem obisku Naserja v Jugoslaviji, da bo ta obisk pomenil »sestavni del politike, nasprotujoče vključevanju v bloke«. Časnik poudarja, da ta politika ne samo koristi deželam, ki jo uveljavljajo, marveč tudi neposredno prispeva k stabilnosti v svetu. Časnik zaključuje, da je prav to vzrok, da se v svetu tako zanimajo za obisk predsednika Zedinjene arabske republike v FLRJ.

Rio de Janeiro. — V pismu predsedniku ZDA Eisenhowerju je predsednik Brazila Kubitschek predlagal, da bi skupno proučili odnose med Južno in Severno Ameriko. Ta njegov predlog so navdihnili napadi in nezadovoljstvo proti ameriškega podpredsednika Nixona na njegovi poti po državah Latinske Amerike.

Buenos Aires. — V glavnem mestu Argentine je prišlo do spopada med Peronovimi pristaši in policijo. Do spopada je prišlo, ko je policija prepovedala mirno korakanje peronistov mimo klubov suhozemne vojske in mornarice ter letalstva, kot spomin na ustrelitev peronističnih voditeljev pri poskusu peronističnega prevrata leta 1956. Policija je pred določeno uro za manifestacije razglašala nekaj skupin demonstrantov in aretirala nekaj Peronovih pristašev.

Detroit. — V zadnjem času je najmanj osem avtomobilskih tovarn v Detroitu v ZDA ustavilo delo. Tako je ostalo brez dela 25.000 delavcev. Družbe avtomobilskih proizvajalcev pravijo, da to delajo zaradi inventure. Značilno za ZDA je, da število brezposelnih še vedno narašča.

London. — Londonski list Sunday Times je sporočil, da so ZDA pripravljene priznati LR Kitajsko, samo da čakajo ugodne priložnosti za to. ZDA naj bi še naprej tudi podpirale Čankajška in zato menijo, da bi v OZN bila dva kitajska predstavnika.

Drabosnjak - začetnik odrske kulture med koroškimi Slovenci

Letos praznujemo 190-letnico rojstva Andreja Šusterja-Drabosnjaka, največjega slovenskega koroškega bukovnika in ljudskega pevca, ki je s svojim mnogostranskim kulturnim delom položil tudi temelje odrske kulture med koroškimi Slovenci. Filip Kalan je v svojem obširnem spisu »Evropeizacija slovenske gledališke kulture«, ki ga je objavil v jubilejni knjigi ob dvestoletnici rojstva Antona Tomaža Linhart, o Drabosnjaku in njegovem delu napisal naslednje:

Tako se tisti čas na Slovenskem umika gledališka dejavnost iz osrednjih pokrajin na periferijo — na Koroškem se poraja prvi slovenski ljudski oder, po spodbudi bukovnika Andreja Šusterja Drabosnjaka.

Kakor je Anton Linhart prvi visoko izobraženi meščan med slovenskimi ljudmi, zlahtni dedič rokokojske kulture in duhovit borec za ideale francoske revolucije, tako je njegov nekoliko mlajši sodobnik Andrej Šuster prvi znameniti predstavnik ljudske stvarilnosti v zgodovini slovenskega gledališča.

Drabosnjakovo pisateljsko delo je obsežno, vendar to ni literarno delo v navadnem pomenu te besede, pač pa takšno, da sodi v dejavnost takomenovanih bukovnikov. Bukovniki, preprosti koroški kmetje, vajeni pisanja in branja, so nekako tako kakor srednjeveški pismarji zapisovali, prepisovali, prevajali, prenašali, prirejali v domačem narečju razna besedila, ki so se med 16. in 18. stoletjem širila med kmečkimi ljudmi v tej obrobni slovenski pokrajini. Med tem pismenskim gradivom nahajamo evangelije, molitve in pridige, verske in praznoverske obrazce, pobožne in posvetne pesmi, babjeverna navodila zoper kugo in naravne nezgode, prerokovanja in zapise iz apokrifne literature, pa tudi obširne prevode in priredbe raznih srednjeveških legend in pripovedk, ki so tisti čas med Nemci krožile po sejnih kot Volksbücher.

Med takšne bukovniške izdelke velja šteti Drabosnjakove tri ljudske knjige, Zgodbo o lepi Mageloni, Ahasverja, Bukelce od Matjaža. Kulturno zgodovinsko so zanimivi njegovi »rajmi«, zbrani v dveh tenkih brošuricah brez letnice in naslovnega lista, po obsegu komaj za tiskovno polo: prva knjižica z naslovom »Svovenji OBACE« je poučno satirični pesnitev po vzorcu srednjeveške Spruchdichtung, značilna za Drabosnjakove kmečke nazore — druga knjižica, po nazorskem značaju sorodna prvi, vsebuje pet satiričnih pesmi. Ti okorni, kosmato satirični in barbarsko primitivni »rajmi« razločno zrcalijo življenje hribovskih kmetov sredi zaostale fevdalne pokrajine, polne socialnih krivic, gospodarskih zlomov, družinskih sporov in osebnih tragedij; subjektivna poteza teh kmečkih verzov pa izpoveduje obojenjaške izkušnje tega nemirnega, puntarskega in hudomušnega ljudskega pevca, ki s prodorno opazovalno strastjo in z upornim kmečkim humorjem spoznava

svoje in svojih bratcev navade in razvade, želje in zmote, radost in bolečino.

Odrskih besedil tega ljudskega pevca poznamo sedmero:

Marijin pasijon, Kristusovo trpljenje, Egiptovskega Jožefa, Igro o Amanu in Esteri, Bogatega zapravljeva, Božično igro, Izgubljenega sina.

Sumarično oceno teh Drabosnjakovih iger je že nekoč zapisal Bratko Kreft:

»Snov Drabosnjakovih del je svetopi-semska, torej je splošna last, zato tudi ni mogoče trditi, da je bila njegova predloga čisto izvirno delo, saj so takšne igrice romale po vsej Evropi kakor nekateri motivi narodnih pesmi. Povsod, kjer so si jih prisvojili, so jim dali in vdihnili nekaj svojega. Prav posebno velja to še za igre, kajti slednja uprizoritve je bila prikrojena za igralce nekega kraja in zato so razni prepisi istih iger včasih tako različni med seboj. »Du h k r a j a« (genius loci) je več ali manj dal svoje, kolikršna je pač bila njegova tvorna sila.«

Temelj za pravilno presojo Drabosnjakove gledališke dejavnosti je nedvomno ta, da svojih iger ni pisal za bralce, pač pa za igralce svojega domačega kraja. To svojo namero tudi pogosto izpoveduje med besedilom. Tako pripoveduje v pasijonski igri iz leta 1818 o svojih režiserskih in organizacijskih težavah, kako bi njegov »fajd tak biu, de bi entakaj bratou dobiu, de bi k tej komediji ene zbirou inu prou ene komendirou«, zakaj »al se bojo ani naučiti tel, bomo to žalostno komedijo

imeli«. V »Izgubljenem sinu« se prolog Parolkus obrača do gledalcev v pravi komedijanski govorici, jih prosi za pozornost, jih opozarja, naj se preveč ne smejejo, da ne bodo motili dejanja na odru, igralci pa da se »bomo dobro pomujali, zatu bote nas tudi dobro pvačali«. Izjave, ki pričajo o realnih gledaliških izkušnjah »avtorja«, dramaturga, režiserja in igralca Andreja Drabosnjaka.

Drabosnjakovo bukovniško in gledališko delo je tako krepko povezano z ljudskim izročilom koroške dežele, da to delo ni opravilo zgolj svoje objektivne narodno obrambne naloge, z drugo besedo, kakor nekje pravi Kidrič, da se »na Koroškem ni ponemčilo še več Slovencev, kakor se jih je«, pač pa dokazujejo vsaj odrska besedila tega ljudskega pevca, da je v teh igrah veliko takšnih elementov, ki so pomembni tudi še za nadaljnji razvoj slovenske gledališke dejavnosti. Ta koroški bukovnik velja po pravici za prvega človeka iz ljudstva, za katerega je izpričano, da je s svojimi igralskimi »bratci« prirejal gledališke predstave v vsem obsegu takšne dejavnosti od izbora igre, tekstovne obdelave in podrobnega igralskega študija do nastopa pred gledalci.

Tako je Drabosnjak vsaj za življenja iztrgal vodstvo gledaliških prireditev iz rok fevdalne cerkvene gosposke in ustvaril takšno množično podlago med svojimi rojaki, da so v tej obrobni slovenski pokrajini uspešno premagovali temeljito gledališko krizo, ki jo je med leti 1790 in 1848 prebolevala slovenska prestolnica.

Predstavljamo Vam:

Naše znamenje



Na zgornji znački so upodobljena znamenja naše prosvete: knjiga, lira in igralna maska, ki jih držijo v roki tri bajeslovne žene. Te so enake vsem trem dolinam, Rožu, Zilji in Podjuni. Naj nas ob petdesetem letu, odkar se naša društva združila so v zvezo, vsak dan vzpodbujajo k delu, ki že od zdavnaj je plemenitilo človeka, ko mu odpiralo je nove duri k obzorjem in duhovnem bogastvu s knjigo, z branjem, z igro, s plesom, s petjem, kajti prav staro je spoznanje, da človek ne živi samo od kruha.

Vse je pripravljeno za deveto gledališko sezono v Brežah

Osem uspešnih poletnih gledaliških sezon ima doslej za seboj gledališka skupina navdušenih laičnih igralcev iz Brež. Pod spretnim vodstvom režiserja in scenarista arhitekta Hannesa Sandlerja si je ta skupina z vsakoletnimi gledališkimi predstavami na gradu na Petrovi gori pri Brežah priborila ugled in priznanje ter zaslovela po vsej Avstriji in izven njenih meja. Zasluga je predvsem v tem, ker na odru na prostem predvajajo res odlična dela svetovnih klasikov, o čemer smo že pisali.

Tudi za letošnjo sezono so se v Brežah zelo dobro pripravili. Izbrali so si dve razmeroma težki deli, in sicer Grabbejevo tragedijo »Hanihal« in Shakespearov komedijo »Kakor vam drago«. Prav »Hanihal« bo pritegnil mnogo obiskovalcev, ker ga v Avstriji sploh ne igrajo, pa tudi v Nemčiji zelo poredko.

Ljubljanski festival

bo tudi letos največja slovenska kulturna revija

Že šestič bo letos v slovenski prestolnici velika kulturna prireditev — Ljubljanski festival, ki si je v zadnjih petih letih pridobil sloves največje slovenske kulturne revije. Doslej sta bili v okviru tega festivala skupno 102 prireditvi, od teh 73 glasbenih, 11 dramskih in 18 folklornih, pri katerih je sodelovalo 9185 oseb, dočim je udeležba znašala 211.410 obiskovalcev, med temi tudi mnogi iz inozemstva.

Tudi letošnji VI. Ljubljanski festival, ki se bo pričel dne 28. junija, bo obsegal bogat spored ter bo nudil pestro sliko kulturno-umetniškega snovanja ne le v Sloveniji, marveč tudi iz drugih jugoslovanskih republik ter iz inozemstva. Spet bodo na programu operne, dramske, glasbene in folklorne prireditve, ki se jim bodo pridružile še posebne razstave.

Operno umetnost bodo zastopale naslednje uprizoritve: Ljubljanska Opera bo nastopala s Smetanovo »Prodano nevesto« in so predvidene tri predstave. Balet ljubljanske Opere bo dvakrat izvajal Čajkovskega »Labodje jezero«, mariborska Opera pa bo gostovala z eno svojih najboljših uprizoritev, z Verdijevo »Aido«.

V dramskem sporedu bo Slovensko narodno gledališče iz Trsta gostovalo z Goldonijevimi »Primorskimi zdrahami«, dočim bo ljubljanska Drama nastopila s Shakespearovo »Ukročeno trmoglavko«. Poleg tega bo eksperimentalno gledališče pri Zvezdu »Ljubljanski festival« uprizorilo Platonovega »Sokrata«.

Posebno bogat bo spored glasbenih nastopov. Ansambel slovenskih solistov bo priredil večer izbrane slovenske glasbe, akademski zbor »Branko Krstanović« iz Beograda bo izvajal Slavenskega »Simfonijo Orienta« ter Carla Orffa »Triumf Afrodite«, Slovenska filharmonija bo priredila koncert prvič izvajanih slovenskih skladb. Kot inozemski gostje bodo sodelovali celovski madrigalisti v okviru kulturne izmenjave med Koroško in LR Slovenijo, argentinska sopranistka Helda Marino pa bo nastopila na večeru pesmi in arij.

Tudi folklorja bo na festivalu dostojno zastopana in bo posebno doživetje za vse gledalce zlasti nastop ansambla folklornih plesov »Tanec« iz Skoplja, ki je z velikim uspehom sodeloval že na številnih prireditvah doma in v drugih državah.

Dr. MIRT ZWITTER

Južna Tirolska — manjšinski problem Nemcev

(Ob desetletnici italijansko-avstrijskega sporazuma v Parizu)

V takšnih razmerah in pogojih ni prav nič čudno, da je dosegla samostojna politična skupina »Tiroler Volksverband« pri regionalnih volitvah dne 11. novembra 1956 nasproti 124.164 glasovom SVP komaj 1416 glasov ter je naravnost edinstveno, da je mogel »Beli stolp« celo pri ponovljenih volitvah dne 2. decembra 1956 v Brixenu doseči nasproti 16 mandatov SVP vsekakor štiri občinske sedeže! Vendar to položaja ne spremeni. Vse politično in javno življenje Južnih Tirolcev obvlada slej ko prej monopolistična in netolerantna SVP, v kateri po najnovejšem razvoju vedno bolj prevladujejo ekstremni nacionalisti, ki ji dajejo lice, že po zunanem nastopu in metodah močno podobno nacizmu. Kajti miniranje železnic, zastave in uniforme pol vojaških zborovanj, ilegalni protidržavni plakati, razstrelitev spomenikov ter metanje ročnih bomb sredi mirne dobe baš niso značilni izrazi katoliške konservativnosti. V tem pa je očitna notranja in zunanja nevarnost za manjšino.

Že zgoraj na drugem mestu¹⁰⁵ smo omenili tudi nadaljnjo nevarnost za razvoj in obstoj nemške manjšine v Južni Tirolski. Čeprav ima svoje korenine v močno enostranskem gospodarskem in socialnem sestavu prebivalstva Južne Tirolske že v dobi pred prvo svetovno vojno, je v sedanjem stopnjevanem pojavu nedvomno tudi posledica manjšinske usode narodnostne skupine. To nevarnost predstavlja sedanje prevladovanje Italijanov v mestih in meščanskih poklicih Južne Tirolske. Medtem ko je znašal odstotek Italijanov v mestih Južne Tirolske leta 1921 komaj pičlo šestino prebivalstva, je prekoračilo to število najbolj po zaslugi prostovoljne izselitve Nemcev in istočasne priselitve Italijanov leta 1939 polovico in znaša sedaj v Bozenu nad 80 %, v Meranu nad 60 %, v Brixenu nad 45 % vseh prebivalcev. Pomemben, čeprav ne tako močan, je porast števila pripadnikov italijanske narodnosti tudi v ostalih mestih in trških središčih. Še odločnejši pa je porast kulture.

¹⁰⁵ Pripomba: Glej nadaljevanja št. 4, 16 in 17 tega članka!

nega in družbenega vpliva Italijanov v Južni Tirolski. Razen delavcev, ki so se naselili, privabljeni po ugodnejših življenjskih pogojih, po širokih možnostih napredovanja v novih industrijskih podjetjih in končno načrtno podprti za stalno naselitev v deželi, so Italijani največ državni in uradniški državljani in drugih javnih ustanov, trgovci, nameščenci bank in gospodarskih podjetij ter zastopniki vseh vrst svobodnih poklicev. Po podatkih statistike za leto 1951 je pripadalo med Nemci Južne Tirolske 69,9 % kmetijstvu in gozdarstvu, 23 % obrti, gostinstvu, trgovini in industriji ter 7,1 % javnim službam vseh vrst. Ob istem času pa je pripadalo 52 % vseh Italijanov dežele meščanskim poklicem, to je uradništvu vseh vrst in svobodnim poklicem (zdravniki, odvetniki itd.). Nemci so torej v Južni Tirolski izgubili iz svojih rok položaj »vršička«¹⁰⁶, ki jim je stoletja v obrobni pokrajini Srednje Evrope in predvsem na evropskem vzhodu povsod nudil prednosti socialno in kulturno privilegirane »meščanske smetane«. Ta načrtno ustvarjena pozicija je služila za dokaz »kulturonoscev« in krepila zavest

¹⁰⁶ Pripomba: Sličen razvoj je doživela samo še nemška manjšina na Madžarskem!

večvrednosti na račun zapostavljenih domačinov — drugorodcev.

Južnotirolski Nemci se danes nevarnosti neuravnovešenega socialnega sestava svoje narodnostne skupine dobro zavedajo. Ravno preprečenju nadaljnjega razvoja v tem pravcu velja njihova najsrdečjša borba ter vsi razpoložljivi ukrepi. Vsa politična propaganda, zakonski ukrepi, velikopotezne akcije samopomoči ter pozivi na pomoč nemškemu zaledju so osredotočeni na vprašanje upadanja nemške premoči v mestih in med vodilnimi meščanskimi sloji. Z izgubo obvladajočih položajev v mestih je končno povezano tudi vprašanje socialnega vzpona in razvojnih možnosti bodočih rodov. Brez možnosti dotoka podeželskih ljudskih viškov v meščanska središča, so ta v položaju manjšine obsojena na izumiranje. Prav tako pa je tudi vseljstvo, akonaraščaj nima možnosti socialnega vzpona in kulturnega napredovanja mest, pahnjeno na stopnjo izumirajočih gorjancev.

(Nadaljevanje sledi)

Obvarujmo se pred nadaljnjo škodo

Kakor letos vigredno vreme že desetletja ni prekrizalo račun in pričakovanja kmetovalcev v Podjuni, na Gurah, v Rožu in v Zilji. Izredno pozni pomladi je sledila zgodnja suša. Njen zgolj kronično zabeležen obseg bo pozneje le v mali meri lahko predočil škodo, ki jo bodo letos utrpeli kmetje vzdolž Karniških alp in Karavank, na Gurah ter v Celovski kotlini in v Podjuni. V letnih poročilih celovške vremenske opazovalnice bo za leto 1958 zapisano, da je v mesecu maju padlo le 37,9 mm dežja, medtem ko ga v povprečju let pade v tem času 90 mm, v mnogih letih pa tudi več kakor 130 mm. V ostalem pa bo letošnja vigredna suša med nekmečkim prebivalstvom že v kratkem prišla v pozabo. Kvečjemu se bodo vneti ljubitelji vode z veseljem spominjali, kako so se letos že v binkoštnih praznikih kopali v jezerih in zalivih Drave.

Kmečki človek pa letošnje suše ne bo zlahka pozabil. V večini predelov Južne Koroške namreč v maju ni padlo niti toliko dežja, kakor ga beleži vremenska opazovalnica v Celovcu. Travniki so požgani, žito zakrnelo, ponekod rž z gluhimi klasi že prisišno dozoreva, krompir in koruza hirata in le plevel se bohotno razvija. Škoda in njene posledice so nepregledne. Le-teh tukaj ne bomo razčlenjevali, na tem mestu nam gre predvsem za razvozlanje vprašanja, kako bomo svojo živino prekrmili do prihodnje pomladi in kako se bomo obvarovali pred še večjo škodo.

Kaj s sedanjimi travniki in posevki?

Na splošno izgleda, da bomo pridelali komaj polovico normalnega pridelka sena. Kolikortoliko je majniško sušo prestala le lucerna. Na travnikih je ruša tako zredčena, da se kljub dežju, ki ga pričakujemo, do otave ne bo zgostila in popravila. Ponekod pa je popolnoma prežgana. Posevki žita obetajo le skromen pridelek, marsikje pridelek ne bo plačal niti seme na in dela setve. Podsevki detelje, lucerne in travnih mešanic so uničeni.

Škoda in posledice suše bodo najtežje tam, kjer travniki in njive niso deležni rednega in harmoničnega gnojenja. Tu večinoma ne bo druge izbire, kakor da bomo obstoječe posevke podorali in na novo zasejali. Seveda bo treba počakati na izdaten dež. Kjer pa bodo po dežju še izgledi, da se travniki in posevki popravijo in obrastejo, bo treba pomagati z umetnimi gnojili, ki hitro učinkujejo. Na list (Kopfdüngung) bo v takih primerih treba dati po dežju ob suhem vremenu in na suhe rastline 300 do 400 kg superfosfata, 150 kg kalijeve soli in 100 do 150 kg nitramoncala.

Koliko krme bomo potrebovali?

Propadle posevke žita in, kjer gre, tudi propadle travnike bo treba preorati in osejati s krmnimi mešanicami, ki jih še lahko posušimo, in takimi, ki jih lahko siliramo. **Letos bo najbolj primanjkovalo sena za zimo**, kajti nikakor ne smemo pričakovati, da bo pridelek otave boljši od pridelka sena. Govedo pa mora dobiti potrebno količino sena, kajti seno je v zimski krmi glavni nosilec sušine in beljakovin; kjer še nimamo silosov, pa tudi škrobnih enot. Na splošno se računa, da mora govedo poleg 30 do 40 kg silaže dobiti na dan še okoli 10 kg sena. Pri 200 dneh zimskega krmljenja računamo na govedo 20 q sena. To količino sena pridelamo od njivskih krmnih mešanic na površini 1/2 ha.

Če smo na primer pri prvi košnji pridelali 60 q sena in če smemo računati, da bomo pridelali še 40 q otave, prekrmiti pa bo treba 8 goved, potem vidimo, da nam manjka še okoli 60 q sena. Da ga bomo še dodatno pridelali, bo treba osejati najmanj 1 1/2 ha njiv s krmnimi mešanicami za seno.

Poleg krmne mešanice za seno bomo v prvi vrsti potrebovali tudi **mešanico za poletno zeleno krmljenje**. Koliko bomo le-te potrebovali, bo treba presoditi po stanju travnikov in pašnikov. Brez dvoma bo treba povsod sejati tudi tako mešanico, vendar ne vsi naenkrat, **temveč v razdobju 14 dni**. Za 14 dni potrebujemo na odraslo govedo 6 do 9 q zelene gmote, ki pa jo pridelamo na približno 5 arih površine. V gornjem primeru 8 goved bo potemtakem treba tja do sredine avgusta vsakih 14 dni sejati 30 do 40 arov mešanice za zeleno krmljenje.

Zaradi zakasnelosti v svojem razvoju letos tudi silokoruza ne bo dala normalnega pridelka. Zato bo treba tudi pri silaži misliti na dodatek krmne mešanice, posebej še zato, ker pridelka strniščne detelje letos ne bo. Za 30 do 40 kg silaže na dan in govedo moramo za dobo zimskega krmljenja imeti osejanih 8 do 12 arov silokoruze in beljakovinske krmne mešanice na govedo.

Kakšne mešanice bomo sejali?

Najprej moramo upoštevati, da mora biti mešanica za zeleno krmljenje po sestavi hranil popolna, se pravi, da mora biti v njej razmerje beljakovin do škrobnih vrednosti 1:6. V istem razmerju mora biti tudi mešanica za seno povsod tam, kjer silaže še ne pridelujemo. Kjer pa bo tudi silaža na razpolago, bomo sejali na beljakovinah bogatejšo mešanico za seno. Z drugimi besedami: povečali bomo v njej

odstotek metulnic (graaše, graha). Na splošno pa bomo za **seno** izbirali med naslednjimi mešanicami:

1. K 50 do 60 kg njivskega graha in 40 do 50 kg jare graaše po hektarju bomo dali 70 do 80 kg ovsa, jare rži ali jare pšenice ali pa 8 do 10 kg prosa ali bera.

2. Pestrejša in boljša, vendar nekoliko dražja, je naslednja mešanica za seno: 30 do 40 kg njivskega graha, 20 do 30 kg jare graaše, 25 do 30 kg ovsa, 4 do 5 kg prosa, 20 kg laške ljujke in 10 do 15 kg inkarnatke.

3. Najcenejša med vsemi za pridelek sena pa je zasetev aleksandrinke (20 do 30 kg/ha), ki bo — kjer jo lahko takoj sejemo — dala še 2 košnji.

Razen aleksandrinke dajo vse ostale mešanice le eno košnjo s 35 do 50 q sena po hektarju. **Seno teh mešanic je bogato na beljakovinah, vendar ga je treba brez-pogojno sušiti na sušilih ali pa potom prezračevanja na skednju.** Pri sušenju na tleh se bodo zdrobili vsi listi graha in graaše, ki pa so na beljakovinah najbogatejši. Vse mešanice moremo sejati šele po izdatnem dežju.

Za zeleno krmljenje in siliranje bomo z najboljšim uspehom sejali mešanico njivskega graha in jare graaše, kateri pa bomo primešali koruze, sončnic, boba, sladke lupine in ovsa, da bodo prvi dve držali kvišku in varovali pred poleganjem. Čim bolj pester bodo te mešanice, tem izdatnejše bodo po pridelku in tudi po krmnem uspehu. Sestavimo jih tako, da bodo vsebovale:

Kako sem odpravljal bradavice in ščurke

Nisem šolan človek, zato niti ne vem, kako naj imenujem sredstvo, s katerim sem uspešno odpravljal kravam bradavice z vimena. Gotovo poznate bledosive glive, ki zrastejo običajno na hlevskem gnoju. Nekateri jih imenujejo deževne gobe. V roki se vam zdrizasto razlezejo. Te glive sem zbral, jih dal v steklenico in postavil na sonce tako dolgo, da so popolnoma razpadle in je v steklenici ostala le tekočina. To se zgodi v dveh dneh. S to tekočino sem namazal bradavico, ki je kmalu nato odpadla. Menim, da je to najboljšo sredstvo za odpravljanje bradavic, čeprav tega ne morem znanstveno dokazati, le praksa mi je to neizpodbitno potrdila. Delal pa je tako že moj stari oče, ki je takrat veljal za nekakšnega vaškega živinozdravnika.

Naselil sem se v hiši, kjer je bilo polno ščurkov, ki jih nisem znal odpraviti. Ne-

60 % njivskega graha in jare graaše, 25 % koruze, sončnic in ovsa, 15 % boba in sladke lupine.

Po hektarju površine sejemo 110 do 160 kg zrnja, kar je odvisno od debelosti in teže zrnja v mešanici.

Razumljivo bomo morali letos v izdatnejši meri sejati tudi krmne mešanice na pozno jesen (lihoogrščico) in na pomlad (oljno repico, ogrščico, grašljinko). Le-te sejemo šele v avgustu, vsled česar danes o njih podrobneje ne bomo govorili.

Gnojimo izdatno!

Letošnji pridelek krme za živino bo zelo drag, tako po delu kakor tudi po semenju. **Zato dragih krmnih mešanic ne sejmo v sestradan svet, temveč jim izdatno pognojimo.** Za razvoz hlevskega gnoja in gnojenje z njim ne bo časa. Gnojiti bomo morali s hitro učinkujočimi umetnimi gnojili in dati po hektarju 300 do 400 kg superfosfata, okoli 150 kg kalijeve soli. Tu in tam tudi nekoliko nitramoncala ne bo škodovalo, ker bo pomagal mladim posevkom do hitrega razrasta in zasenčenja zemlje pod seboj ter jih s tem varoval pred eventualno sušo v poletni vročini. Za začetek ga skupaj z drugimi gnojili dajmo kakšnih 50 do 75 kg po hektarju.

Le s takim kalifosfatnim gnojenjem bomo dosegli izdaten pridelek krmnih mešanic, drugače pa nas bodo tudi one razočarale. Nam pa gre vendar za to, da bomo imeli dovolj krme v zalogi in da nam ne bo treba na jesen — ko bo cena živine prav zaradi vigredne suše v naših predelih očitno padla — živine odprodajati, temveč, da jo bomo uspešno prekrmili do prihodnje pomladi. Ne pozabimo tudi, da pičlo in enostransko krmljenje proizvodne stroške mleka in mesa le podraži, nikakor pa ne poceni.

nil. Obupana Cirila se je ozrla vanj s prosečimi očmi.

Poiskal je v šatulji drobna zrnca.

„Dvorna skrivnost! Naj použije eno zrno in zagrnj jo bo spanec kakor omedlevica. Koliko sem zaslužil v Bizancu od dvorjanca za ta čudoviti lek! Omedlele ne bo tiral Rustik na pot.“

„Če je strup —“ je segla z drhtečimi prsti po zrnih Cirila.

„Ni — na Boga, ni! Ne škoduje! Toda skrivnost je, da ji ni bil kos prvi zdravnik same despojne. Kolikokrat sem ukanil dvor s tem lekom! Koliko sestankov in kako nagrajenih!“

Cirila je odšla s čudotvornimi zrnji, jaz za njo; stražec sem se potikal ob skritih oglih krog pretorija. Opoldne je obstala lepa dvokolnica pred vrati. Za njo je prijezdila tretjina manipula* lahko oboroženih vojakov. Pot me je polival, noge so mi odpovedale v kolenih, da sem moral sesti na kamen. Rustik jo odpelje, sem pomislil! Zrnca niso pomagala. Izgubljen je! Z dvora je ne otne nihče več. Spomnil sem se Ciriline prošnje, naj ju umorim. Zona me je spreletela ob misli, da bi se dotaknil tega angela. In vendar ni rešitve! Ko bi šel ven in počakal v zasedi! Planil bi na voz, sunil voznika in zbežal. Ne utečem. Vojaki me ujemo.

V grozi so tekli trenutki. Glavo mi je

* Manipul — četa 120 oseb.

objela težka tema, kakor bi mi jo kdo v svinec vkoval. Srce se je stresalo, pred očmi so kipele megle. Mine ura. Iz pretorija pribeži suženj. Za njim centurio. Kriknil je na spremstvo. Od strahu in čakanja so mi oglušela ušesa, da nisem razumel. Toda videl sem, da so vojaki poglali konje, dvokolnica se je zazibala, odšli so prazni brez Irene. V meni se je porodila moč, tema je izginila izpred oči, začel sem šepetati molitve. Kmalu se je vrnil suženj in z njim zdravnik.

Rešena!

Spustil sem se v tek in hitel k Spiridionu. Gnusil se mi je ta lakomnik. A tedaj sem pokleknil predenj in mu poljubil sandale. Od radosti me je premagal smeh in solze so mi zaeno tekale iz oči. Ne vem, ali resnično toliko ljubim Epafrodita ali Ireno ali samega sebe, da sem blaznel od veselja. Ko bi jo bili odpeljali, bi bil počakal na Rustika in ga zabodel. To je bil moj sklep. Nato bi bil planil v morje in bi se bil pogreznil na dno, da bi ušel sramoti, ker je nisem otel.

Zvečer sem šel s čolničkom na morje in na samotnem kraju pritiskal k bregu. Poiskal sem domenjeni kraj in glej, vrlih barbarov je bilo že nad polovico zbranih.

Ne da bi bil čakal ostalih, sem se tiho splazil z njimi skozi goščo in soteske, ki obkrožajo Toper, ter poiskal samotno, dosti oddaljen kraj, da bi tam počakali za napad.

Ker sem vedel, kako močno bo Rustikovo spremstvo, se nisem nič bal. Tudi samo s temi barbari bi si bil upal nadvojake. Zato sem šel k skopljencu, kamor je prihitela tudi Cirila zahvaljevat Spiridionu.

„Povej gospodarici, naj prosi strica, da odpotuje zvečer. V hladu, naj reče, je ne bo napadla omedlevica.“

Popoldne sem zopet odveslal po morju in šel iskat še ostalih barbarov. Vsi so prišli. Odvedel sem jih v skrivališče.

„Vrli borci!“ sem jih nagovoril. „Bliza se ura. Že ste zaslužili suhega zlata. To je šele polovica. Drugo dobite deseti dan. Toda berem vam z lic nekaj drugega. Maščevanje je zapisano na vaših mrkih čelih. Da, maščevanje tistemu, ki vam je z davkom izpil kri in vas pogljal med razbojnike. Častiljivi razbojniki so tisti, ki hočejo sami peljati pravdo za kruto krivico. Tudi oče te deklice, katero otmemo nocoj, je komaj ubežal despotu. Ker je imel nekaj denarja, je stegnila pošast po njem svojo roko. Toda utekel je. In sedaj troši zadnji ostanek imetja, da otme otroka. Nocojsnje delo ni rop, ni umor, ni tlačka in ni suženjstvo, nocoj je sveta noč, ker bo opravdana krivica!“

Divji obrazi so se razkremžili, iz njihovih oči je sršel ogenj, pokazali so se lačni zobje, pesti so se krčile, mišice valovile.

„Kakor zveril!“ sem se razveselil in prestrašil. Zbor lačnih levov v pustinji ni groznejši od te tolpe. Kamor udarijo, zavлада smrt.

Ko se je zvečerilo, smo se sporedili ob cesti na levo in desno.

„Kadar plosknem z rokama, udarite! Pazite, da zadene prvi zamah. Ko pade drugi, naj že vsakega vojaka obsenči Morana. Voza se ne dotikajte! Voz je moj!“

Nihče mi ni odgovoril, nihče ugovarjal. Še z očmi niso trenili. Vsak je stisnil svoje orožje in se prikril za drevje in grmovje na prežo.

S tem trenutkom se je pričelo zame trpljenje, kakor ga še ni bilo. Čim bolj se je temnilo, tem bolj se me je polasčal grozen strah. Iz njega je izvirala obup. Objelo me je kakor z železnimi rokami. Če Irena ne pride? Če so barbari nezanesljivi? Ko bi bil kdo celo izdal načrt Rustiku? Za veliko plačo? Če prefekt podvoji, potroji spremstvo? Zatrepetal sem. Da bi imel sto rok in stokratno moč! Odslovil bi bil divje barbare. Pojdite! Opravili ste! In če uide en sam vojak in poleti nazaj v Toper... Vsa posadka se dvigne za nami v divji pogon. Ne uidemo. Irena je izgubljena. Celu Epafroditu bi utegnili priti na sled.

(Nadaljevanje sledi)

